

чином не можна вважати вдалим вирішенням цієї проблеми. Для дійсно широкого впровадження електронних навчальних матеріалів у практику необхідно впровадити на державному рівні єдині стандарти використання електронних підручників з урахуванням потенціалу використання інтерактивності.

У сучасних умовах української освіти необхідна реалізація такої моделі, як «освіта протягом життя». Безумовно, це потребує сприяння з боку держави та розвитку всіх підсистем цієї моделі. Різноманітність особистісних запитів людини, з одного боку, та динаміка вимог ринку праці, обумовлена модернізацією суспільно-економічного життя, з іншого, неможливо задовольнити в межах застарілих форм традиційної освіти. В такому випадку необхідна об'єктивна оцінка ролі та значення неперервної освіти, яка відповідатиме нинішнім освітнім потребам через реалізацію освітніх інновацій.

Література:

1. Шовкалюк В.С. Інноваційний розвиток України. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Вип. 7. К.: Академперіодика, 2013. С. 14-25.
2. Андрощук Г.О. Інноваційна політика ЄС: стратегічні напрямки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інформація, аналіз, прогноз-стратегічні важелі ефективного державного управління», Київ, 29–30 травня 2008 р. С.7–16.
3. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства. Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». К.: Фенікс, 2011. 349 с.
4. «Prometheus» — громадський проект масових відкритих онлайн-курсів. URL: <http://prometheus.org.ua/>(дата звернення 06.11.2020).
5. EducationalEra. URL:<https://www.ed-era.com/courses/>(дата звернення 06.11.2020).
6. Для жителів Донбасу і Криму. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/dlya-zhiveliv-donbasu-i-krimu/>(дата звернення 07.11.2020).

Петренко Л.М.

*д-р пед. наук, ст.науковий співробітник
професор кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти», Україна*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Розв'язання проблеми професійного розвитку науково-педагогічних працівників у системі безперервного навчання потребує вибору комплексу методологічних підходів, передумов і принципів організації освітньої діяльності, визначення особливостей трансформації фахової діяльності, що спонукало нас до здійснення аналізу законодавчої бази в галузі освіти. За його результатами з'ясовано, що педагогічні працівники «це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність» (ст.1 Закону України «Про освіту») [1]. Таким чином, у змісті цієї дефініції чітко окреслено основні види його діяльності: навчальна, методична, наукова та організаційна, які знаходяться

в діалектичній єдності та спрямовані на забезпечення професійної підготовки фахівців різних спеціальностей та науковців (докторів філософії – PhD).

Суть викладацької діяльності також визначена на законодавчому рівні і тлумачиться як «діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору» [там саме]. Отже, в цих дефініціях відображено як види професійної діяльності викладачів, так і напрями їх розвитку — професійної компетентності, особистісних якостей, загальної культури. Відносно засвоєння культури, вважаємо доцільним зазначити, що вона полягає в прийнятті індивідом духовних цінностей, еталонів поведінки і реалізації їх у своїй діяльності. Освіта же має постійно відтворювати існуючу і створювати нову культуру (особливі типи освічених людей, текстів і образів життя). Цілком доречним є порівняння освіти з геномом, який «забезпечує відтворення і прогресивний розвиток соціального життя» [2, с. 74].

У зазначеному контексті система професійного розвитку науково-педагогічного працівника в узагальненому вигляді може бути представлена логічною схемою, запропонованою Б. Гершунським. Учений розглядає її як процес освітньої підтримки розвитку особистості на кожному етапі: грамотність (загальна і функціональна) → освіченість → професійна компетентність → культура → менталітет (за Б. Гершунським) [3, с. 11]. Нині поняття «грамотність» (загальна), що тлумачиться в словниковій літературі як вміння читати й писати або вміння використовувати мову, щоб читати, писати чи розмовляти, поступово трансформується. В українському суспільстві бути грамотною людиною сприймається як примітивна частина вміння, але з кінця минулого століття акценти дещо змінюються і дійсно грамотною людиною стали вважати людину здатну використовувати прочитане, одержувати нові знання для себе та передати їх довколишнім.

Нині у наукових працях поняття «грамотність» отримало ідейний розвиток. Так, читання розуміється як активний пошук усіх різновидів і типів інформації, її сприйняття й аналіз; письмо — створення інформаційних об'єктів різних типів, встановлення зв'язків між об'єктами, організація інформації певним чином; рахування — проектування і конструювання об'єктів і дій, різних за будовою, в тому числі логічні й формалізовані [4]. Саме цими показниками має сьогодні вимірюватись грамотність науково-педагогічних працівників. Крім загальної грамотності викладачам закладів вищої освіти має бути притаманна функціональна грамотність. Йдеться про застосування інноваційних технологій, нового обладнання, яке весь час удосконалюється у професійній діяльності. Нині життя в сучасному суспільстві важко уявити без

використання мобільного зв'язку, інтернетсервісів, соціальних мереж, банкоматів, електронної пошти тощо. Водночас зі зростанням рівня технологізації та інформатизації виникає суперечність між потребою виробництва і сфери послуг у фахівцях з достатньо високим рівнем функціональної грамотності та актуальним рівнем їхньої підготовки, який явно відстає. Ця суперечність яскраво виражена в професійній спільноті викладачів різних типів закладів освіти [5, с. 58]. Таким чином, поняття «освіченість» яке визначає рівень знань, також набуває нового смислу і в контексті професійного розвитку науково-педагогічних працівників має вимірюватись двома критеріями – загальна грамотність і функціональна грамотність.

Професійний розвиток науково-педагогічних працівників актуалізується сучасними викликами, які постали перед усім світом — Industry 4.0 та пандемія COVID-19, що «впливає на соціокультурний простір через запровадження цифрових технологій, формування мережевої взаємодії постачальників і партнерів, реалізацію інноваційних бізнес-моделей, забезпечуючи новий рівень ефективності виробництва і додатковий дохід, водночас зумовлюючи розвиток людського потенціалу» [6, с. 17]. Тому професійний розвиток науково-педагогічних працівників має бути «адекватним соціокультурній дійсності, швидкості перебігу процесів у соціально-економічній і технічній сферах, масштабності і експоненціальності змінного світу, у тому числі змінам у сфері праці і освітніх послуг» [там саме]. Він може здійснюватися як за індивідуальною траєкторією самостійно, так і в системі післядипломної освіти, в якій традиційне навчання достатньо швидко замінюється на дистанційне.

Кадрові вимоги, на які варто орієнтуватись викладачам у своєму професійному розвитку, прописані в Ліцензійних умовах провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти [7, с. 17]. Найбільші дискусії у науково-педагогічних працівників викликає пункт, в якому висувається вимога про обов'язковість наявності наукових публікацій за останні п'ять років у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема Scopus або Web of Science Core Collection» [там саме]. На наш погляд, цю вимогу слід розглядати як механізм саморозвитку викладачів, який обов'язково забезпечить підвищення якості професійної підготовки фахівців і дасть поштовх до розвитку вітчизняної науки. Адже у таких публікаціях наукові результати висвітлюються в основному англійською мовою. Її знання уможлиблює знайомство з науковими працями зарубіжних учених, вивчення і узагальнення яких дає змогу визначати перспективні вектори розвитку своєї наукової галузі або певної наукової проблеми, відкриває можливості для професійної та академічної мобільності. В українських вчених, зокрема гуманітаріїв, з'явилась можливість долучатись до різних груп дослідників із різних країн.

Насамкінець, треба зауважити, що професійний розвиток науково-педагогічних працівників у вітчизняних закладах вищої освіти потребує створення організаційно-педагогічних умов, серед яких: мотивація до

саморозвитку; зменшення навчального (аудиторного) навантаження і кількості різного роду документів (звітів, інформації тощо), які вимагаються на адміністративному рівні, зміна формату освітнього процесу і т.ін.

Література:

1. Про освіту: Закон України (редакція) від 09.08.2019 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2145-19> (дата звернення: 25.11.2019).
2. Фокін Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: методология, цели и содержание, творчество: учеб. Пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Издательский центр «Академия», 2002. 224 с.
3. Профессиональная педагогика: учебник для студ., обучающ. по пед. специальностям и направлениям. Под ред. С.Я. Батышева, А.М. Новикова. Издание 3-е, перераб. М.: Из-во ЭГВЕС, 2009. 456 с.
4. Фомин В. И. Развитие содержания подготовки к информационно-аналитической деятельности на основе семиотического подхода : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. Москва, 2009. 51 с.
5. Петренко Л. М. Функціональна грамотність у контексті трансформації професійного розвитку фахівців. Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти : тези доп. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Глухів, 14 трав. 2020 р.). Глухів, 2020. С. 56–58.
6. Bilousova N. Transformation of “Industrie 4.0” challenges into the possibility of professional development of a medical representative. International independent scientific journal. 2020. 2(18). С. 14-18.
7. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: постанова Кабінету Міністрів від 30 грудня 2015 р. № 1187. Дата оновлення: 04.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 18.11.2020).

Потапчук О.І.

*канд. пед. наук,
доцент кафедри комп'ютерних технологій
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, Україна*

Насінник В.С.

*студентка
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

В умовах сучасного розвитку технічного прогресу суттєво актуалізується проблема впровадження глобального інформаційного суспільства, як нового етапу розвитку освітньої системи. У зв'язку з цим, виробництво й і технології поширення інформації стає найважливішим видом діяльності педагогів, а інформаційно-комунікаційні технології повинні забезпечити функціонування нового, інформаційного освітнього середовища [3]. Сьогодні економічні показники країни не є критерієм її ваги у світі, а здатність країни забезпечувати